

אהרן אמיר :

פתיחה לעולם שכולו טוב

פרק ראשון: מלמעלה ובאלכסון

ביקשתי שישרפוני לאָפּר.

ביקשתי שישרפוני לאָפּר ואת האָפּר יתנו בצנצנת ואת הצנצנת יטמנו במקום היָאָה לדבר. אף־על־פּי־כן רואה אני שאין רצוני נעשה והחיים מבטלים את רצוני מפני שרירות־לבם. גם אני בחיי לא הייתי גותן דעתי הרבה על שאינם חיים, אך לפחות זהיר הייתי בכבודם ובמשאלותיהם האחרונות. „אין נוהגים בי כדרך שנהגתי אני בזולתי“, אני מהרהר לי מתוך הרגשה של קיפוח ועלבון.

אילו חי עודני כי אז היה דמי פורץ ומציף את לחיי. עתה לא כן עמדי, ומה־גם שכאזרח ממושמע ושומר־חוק מאז־ומעולם מקפיד אני על ההוראות שקיבלתי בבסיס־הקליטה, שבהן נצטוויתי על אורך־רוח, הבנה וסליחה.

מילוי ההוראות כרוחן וכלשונו, או העבירה עליהן, עשויים להשפיע במידה ניכרת על שיקוליה של ועדת־המיון. דבר זה לא הוגד בבירור בטופס־ההוראות, המבצבץ מכיס־החזוה שלי ואשר מדי־פעם אני שולפו וחוזר ומעיין בו בתשומת־לב, אבל סמל־המלאכים לחש לי זאת כאשר נתן את הטופס בידי, עוד בשעה שעמדתי בתור לקבלת מספר לוועדת־המיון. בקול נחר כלשהו לחש לי זאת ואחרי־כן גרף את חטמו גריפה רבה וקרץ לי קריצה כבדת־משמעות בעינו והתקין מעט את הכנפיים הקטנות הצמודות אל שכמו. ריח של מין יין־שרף נדף מפיו וסבר של אינטימיות צינית, גסת־רוח אך עם זאת גם ידידותית ונעימה, היה לפניו, ושיבב של ערמומיות שובבה ולמודת־דבר היה בעיניו.

העומדים בתור לפני נסבו להביט בנו וגיחכו. ניכר בהם שפבר שמעו מפיו אותה אינפורמציה ונדמה היה שהם שותפים אתו במהתלה הזאת. רוח של בדיחות־דעת היתה נסוכה על כל אלה. רגע היתה בי הרגשה שכולנו חברים ומודעים משפבר, שכולנו תלמידי בית־ספר המחכים לרפבת שתבוא ותקחנו למסע־טיול של ימים אחדים ואותו סמל־תורן הוא פקיד ותיק וטוב־לב של מסילות־הברזל, או מוטב לומר, אחד מן המורים המעורבים עם תלמידיהם, שבהזדמנות זו עמס תרמיל־מטיילים אף הוא. פשט מעליו כל הליכות של שררה ומרות והריהו מבקש להיות כאחד מחבורתנו.

אבל כשבתוך הלך־רוח כללי זה של קלילות ומשובה ניסיתי להוציא ממנו עוד

אי־אלה דברי הסבר או עצות מועילות, הרצין פניו פתאום, במאמץ־מה, ואף כי בעצם לא הספקתי להוציא הגה מפי, נתן אצבעו אל שפתיו כאומר: „יד לפה וי־לאמיתו של דבר נראה היה בעליל כי כל הניצבים בזה ניטל מהם קולם — על־כל־פנים, לפי שעה — ומאז הגעתי לספירה הזאת לא שמעתי אלא את קולות שלוחיה ופקידיה של הרשות העליונה.

אכן, כאן עלי להזכיר גם את השירים והמנגינות שהיו בוקעים לסירוגים מרמקולים נעלמים. התקליטים היו משובחים ביותר, כיאה למקום מכובד אשר כזה, והמבחר היה גדול. גדול כד־יכך, כפי הנראה, שהממונה עליהם היה בא במבוכה ומתבלבל ולא ידע להחליט בנפשו איזה מהם ינגן ע־תומו. אפשר גם שהיו מופרים לו ע־ד־לזרא, כד־יכך שכמעט לא עמדה לו סבלנותו לשמוע אף אחד מהם עד סופו. אף כי מתוך כך נוצרה ערבוביה שהיה בה כדי לצרום ולהעמיד את העצבים במבחן מענה, ברי היה לכאורה כי המנגינות מכוונות להרגיע ומלותיהם של הפזמונים כמו גם קולותיהם של הזמרים והזמירות היו מסוג מה שרגילים לכנות „שמימיים“ או, בלשון של משהו קלות־ראש, „שמנ־זית וך“. אחד מאלה, מושר מפי מקהלה, חזר אפילו כמה וכמה פעמים, כמעט בשלמותו, והבית החוזר בו היה לערך כך, אם אין זכרוני מטעני עד מאד:

צ־ל־ק־נוֹם :

אִישׁ ת־ש־פֶּחַ

יִצְטַף ק־ב־ד־ס־דִּין.

צ־ל־ק־נוֹם :

רֵאש־אֶפְרַח

קֶלֶק בְּדַת וְדִין.

לפרקים נשמעו גם, בין תקליט לתקליט, מעין סיסמות או הנחיות, מובעות בחרוזי־חידודים שנונים בדומה לאלה שמזדמנים היו לי בראש־חוצות ועל אס־דרכים בארץ־מכורתי ואשר היו ממש חלק מן ההווי היומיומי שלי, כדוגמת:

מַצֵּל, מַצֵּל, קֶן־קֶלֶצֶל —

נְתַקְדָּה שֶׁל־שֶׁצֶל !

או, בנוסח תמוה מעט יותר:

נְבַח, נְבַח, צֶלְמוֹנֶע —

תְּאוֹנָה אֶסוֹן תְּקִנֶע !

ע־מִהרה הורגלתי בהמולה הזאת ומוכנית הייתי מתפף ברגלי לקצב הנגינות. בהפסקות שבין התקליטים, שלפעמים היו ממושכות למדי, בלי שום סיבה מתקבלת־על־הדעת, חשתי משהו אי־נוחות ושעמום. אטיות התקדמותם של העומדים בתור,

ההרישול הכולט בטיפול בתקליטים, עוררו בי אפילו מעין תרעומת. לרגעים אמרתי בלבי: „לפחות כאן ראוי שיהיו הסדרים מתוקנים יותר“, ופעם אחת אפילו הרהבתי עוז לחשוב: „אילו ניתן לי לארגן את הדברים האלה מחדש...“ אלא שלא הספקתי להגיע עד לסיימה ההגייוני של מחשבה מחוצפת זו. מלאכית אחת צנומה, קצרת-רואי, עוטה שמלה סגולה של אריג גס ולראשה הילה מסנוורת של אור-קדושה, כפי הנראה בעלת דרגה גבוהה במנגנון, נעצרה אותה שניה סמוך מאוד אלי בפנים חמורים ונתנה בי מבט יורד-חדרי-בטן, ואם גם זגוגי כלשהו. הבינותי כי נבעו מצפוני וכי נוקשתי בהרהורי. שפתי התרפטו בחיוך מתחטא ומתנצל. השתדלתי להבטיחה כי לא אשוב לחשוב עוד בכלל, ועל-כל-פנים לא אשוב להרהר אחר סדרי המקום הזה, אבל תוך כדי כך זכרתי שממילא אין קולי נשמע. מגודל המבוכה הרתבתי חיוכי כדי גיחוך ומוללתי באצבעותי. היא העמיקה בי עוד מבט של תוכחה ופרחה לה. בינתיים התחדשו הנגינות ובאנחה קלה של הרווחה שיפלתי זרועותי על חזי ושבתי לתפף ברגלי לפי הקצב.

כל אותה עת לא זו התור כמעט כלל. את תחילתו לא ראיתי וגם סופו כבר נעלם מעיני. רבים, רבים נתוספו מאחרי. שיערתי כי זמן רב מאד עבר עלי בעמידה זו, אבל לא יכולתי אף לנסות לקבוע בביטחה אם זמן זה מסתכם בשעות או בימים. מתוך כך ניחשתי שניטלה ממני תחושת הזמן. נדמה לי שלא פחתה שלוות-רוחי אף במאומה, והתנהגותם של שאר הניצבים העידה עליהם שגם סבלנותם שלהם לא נפגמה. לא היה מי שיטרח לכבדנו במאכל או במשקה. אף-על-פי-כן לא חשתי לא רעב ולא צמא ואין צריך לומר שלא ביקשתי לפרוש ולעשות את צרכי. בהסחך הדעת הייתי מציץ למטה מפרק-לפרק ולא תמהתי כלל לראות את עירי. את רחובי ואת בני-יבתי וחברי עלי-אדמות. כאן במקום שעמדתי לא חל שום שינוי בתאורה, שדמתה במידת-מה לתאורה פלואורסנטית אלא שאי-אפשר היה לדעת מאיזה מקור היא שופעת ובאה. למטה, מכל-מקום, נתחלפו כבר כמה פעמים דמדומי-בוקר בדמדומי-ערב ואורו של יום בחשכת לילה. מתוך עצלות, מתוך אדישות או מתוך קהות-המחשבה לא התאמצתי לעשות את חשבון היממות שעברו לפי החשבון הארצי. רק פעם אחת הבריק בי הרהור שהואיל וכבר חזיתי בטכס קבורתי הרי מן-הסתם עברו לפחות יממה אחת או שתיים משעה שנתבקשתי לשיבה-של-מעלה, כפי שנהוג לומר בלשון נקיה. עוד כמה יממות, שתיים, שלש, ואולי ארבע, עברו מאז אותה קבורה.

פרט לאותו ניד של חימה שעלה בי שעה שראיתי כי אין מתחשבים שם למטה ברצוני להישרף לאֶפֶר, ניד-חימה שהזדרזתי לכבשו, כאמור, חייב אני להודות כי החזיונות אשר נגלו שם לעיני כפעם בפעם לא עוררו בי תגובות-רגש מיוחדות. ראיתי את בני ואת בתי נושאים ילקוטיהם עם-בוקר בדרכם לבית-הספר. מתוך כך נרמזתי שוודאי אִמם מכסה מהם את דבר הסתלקותי כדי שלא להכאיב להם יותר מדי ולפחות כלפיהם היא שוקדת לנהוג כאילו לא אירע דבר. ודאי אנוסה היא להזדקק לכל מיני תחבולות ולהטוטים של אחיות-עיניים, הירחרתי לי. תמר

המסכנה! לא יכולתי שלא להוקיר את גבורת־התאפקותה. הרגשתי אפילו שאילו אני עתה מדרי־מטה כי אז נקוו דמעות חמות בעיני. אבל מיד אחרי־כן עלה בדעתי שאולי באמת־זכותמים כזונתה לעבור, בלי כל דיחוי, „לסדר־היום“. באמונה, לא יכולתי להתרעם עליה בשל כך.

כשהסיעו את גופתי אל בית־הקברות היתה השעה שעה של אחר־הצהריים. כעשרים וחמישה, פחות משיעור קיבולו של אוטובוס אחד, היה מספר המלווים. ראיתי בתוכם, כמובן, את אשתי, את הורי, את אחותי, שני דודים מצד אבי, את חותני, ועוד קרובי־משפחה אחדים. כל זה היהו בטבע־הדברים ובהתאם לנהוג, אמרתי בלבי, אבל נעים לראות כאן דווקא אחדים שלכאורה לא היו צריכים כלל לעשות עצמם שותפים בגילוי של צער על מאורע זה. כך, למשל, ראיתי בחבורת המלווים את החייט הזקן מרחובנו, שלעתים הייתי מתעכב ליד פתח חנותו ומחליף אתו קצת דברי שחוק ושומע מפיו משלי־חכמה ישנים וחווית־דעת ספק תמימות ספק ממולחות על ענייני־השעה ועל הוויות־העולם. אף שזקן האיש וכבר אין לקוחות צובאים על דלתו ואת מלאכתו המעטה הוא עושה בנחת ובעצלתיים, קרוב לודאי שגרם לעצמו חסרון־כיס בסגרו את חנותו. מלבדו רואה אני בקהל גם את יוכבד ואליהו גבעון. אליהו עומד כאן כמי שפפא שד אבל יוכבד שפתיה רוטטות ומעט־מעט היא עוקרת וזזה מעלי־ידו וקרבה והולכת אל המקום שפורים בו את קברי. תמר רעייתי מושלת יפה ברוחה, אולי משום שכך נאה ואולי משום שבימים הקשים שעברו עליה באחרונה השלימה בנפשה לראותני בין שוכני־עפר ואפשר גם חשה היא מעין הקלה על שסוף־סוף תמה הפרשה ועתה, לפחות, יודעת היא היכן רגליה עומדות. כך אולי הלך־רגשותיה של תמר רעייתי, אבל יוכבד גבעון לא כך היא מרגישה. הכרת־טובה מתעוררת רגע בלבי כשאני זוכר איך התנדבה לעזור לתמר לסעוד אותי בחליי האחרון ואיך היתה עושה ימים כלילות ליד מיטתי, למורת־רוחו הגלויה של אליהו בעלה. זוכר אני לטובה גם את האהבה הפמוסה אשר הגתה אלי שנים על שנים, את אגרות־ההשתפכות שהיתה תוחבת לידי בהיחבא ובחטיפה, וכן אותו ערב רחוק כשהייתי יושב לבדי בדירתי והיא התפרצה אלי והחלה לגפפני גיפופים לזהטים ולא עמד בי לבי לא להפסיקה ולהרחיקה מעל פני אף לא להשיב אהבה אל חיקה. אם כה ואם כה שמחה בי אותו ערב שמחה גדולה ובדי־עמל עלה אז בידי לשדלה לבסוף שתחזור אל ביתה ואל בעלה, מגוחכת ומכוזרת מעט נראתה לי אז בשמחתה ובהתרוממות־רוחה אבל עכשיו שהיא אבלה ושפתיה רוטטות והיא קרובה להתיפת, עכשיו יפה היא בעיני עד מאד.

מידת סקרנותי לא הספיקה לי לעקוב אחר מעשה הקבורה עד תומו, גם בושתי מעט בהתעניינותי המופרכת באחרייתה של התגלמותי הארצית. נדמה היה לי שאיז היא הולמת לא את כבוד המקום שבו אני נמצא עכשיו גם לא את נימוסיו. לפיכך הסיבותי מבטי מעט לצדדים. ליד חומתו של בית־הקברות רואה אני את האוטובוס שהסיע את מלווי. בינתיים נוספו עליו עוד חמישה אוטובוסים. כפי הנראה התרבו המלווים, אבל החדשים לא אותי באו ללוות אלא מישוהו חשוב ממני שעומדים

לטמנו בטבורו של בית־הקברות, כפי שעיני רואות. „חשוב ממני“, חזרתי ואמרתי בלבי בהיתול, „עוד מעט נראה מי חשוב ממי באמת“. אבל מיד נכלמתי בהרהורי, שהרי כל זמן שלא עמדתי לפני ועדת־המיון אין לי שום יסוד ליהרהר או לזחית־הדעת.

ששת הנהגים, האחד שלי וחמשת האחרים, התישבו על כמה אבנים מסותתות־למחצה המוטלות אצל חומתו של בית־הקברות. אחד הוציא מנרתיקו כריך עטוף בנייר־צלופן והחל ללעוס, אחד העלה מכיסו האחורי עתון של־אחר־הצהריים והחל לקרוא, אחד הוציא ממקטרונו קופסת סיגריות מעשה־כסף וכיבד את עצמו ואת חבריו. רחבי־שת היו ובעלי־בשר ובהרתבת־הדעת ישבו באור השמש החרפית החביבה. „הנה מה־טוב ומה־נעים שבת־אחים־גם־יחד“, ביקשתי לפזם לעצמי, ונדמה היה לי כי ברצון רב אהיה מוכן לשבת בחברתם של אלה. מוזר, זו פעם ראשונה מאז התמורה קם בי אז חשק כלשהו לבוא במחיצתם של דרי־מטה. הטייתי אוזן להקשיב לשיחתם. נגינת התקליטים אמנם הפריעה, אבל במאמץ כלשהו הצלחתי לקלוט שהם מדברים על ידיעות שנתפרסמו בעתון של־אחר־הצהריים. הם דיברו על איזה חנווני שזכה בסכום־כסף גדול בהגרלה („אני מכיר אותו את ההוא. אף פעם לא היה לו מזל בגרוש!“ העיר אחד מהם בתנופת־יד של ספק־פליאה וספק־קובלנה), על נסיון־אונס שענשה בעיר לפנות־בוקר („היא בעצמה בטח זונה, שמעו מה שאני אומר לכם“, חזר והעיר אותו אחד יודע־כל), על הסיכויים במשחק־גומלים בין שתי נבחרות־כדורגל לאומיות העומד להיערך היום בבגראד, ועל אשה אחת מן הפיליפינים שילדה חמישיה.

„פה קוברים, שם יולדים!“ זרק אחד שב־שער מן החבורה, כפי הנראה הקשיש שבהם, ומולל בנעלו את בדל־הסיגריה שהשליך.

היה בי חשק לשרבב ידי וללחוץ את ידו בחמימות ובתודה, משל כאילו בדבריו אלה ביקש להטיף צרי־ניחומים על לבי שלי. אף כי לא חשתי כל צורך בניחומים, הכרתי לו טובה ומשהו מתוק וחם, אנושי כמעט, חילחל בגרוני. אותו רגע עלה בדעתי שאולי טוב היה אילו הותקן שירות מהיר של מעליות יורדות־ועולות בין מקומי למקומם של הללו. מיד נזפתי בעצמי על משאלה זו, שהרי געגועים אלה למקומות אחרים יש להם ריח ארצי מדי ועלולים הם להפריע את התאקלמותי בספירה רוממה זו שאני שרוי בה עתה ובספירות המעותדות לי אחריה, ותהיינה אשר תהיינה. על־מנת להיחלץ מיד מן הלבטים הללו חשתי להשעות מבטי מחבורה זו של אנשי־חיל. הבחנתי בחטיפה שכבר סתמו עלי את הגולל. מלווי עמדו דומם כאחוזי־שיתוק, רק ליד הקבר הרענן גופו הבחנתי ביוכבד גבעון הכורעת תחתיה כמו בעלפון־חושים, אליהו בעלה ותמר רעייתי תמכו בה מזה ומזה וטרחו להעמידה על רגליה. פני אליהו היו אדומים ופניה של תמר חיורים היו ושניהם היו נושכים את שפתיהם.

כשהגיעה עיני הסוקרת אל הסיעה שבטבור בית־הקברות שוב לא יכולתי לכבוש את חיוכי למראה קשיש אחד כרסתן העומד ליד ארון שחור המונח על שפת הקבר

הפרוי והוא נושא מידברותיו בקול גדול ובליווי תנועות־יד נמרצות, ליתר־תוקף־ והדגשה. דיבורו היה רועש לאין־ערוך יותר משיחתם המתונה של הנהגים ולכן התקשיתי הרבה יותר לעמוד על כוונת דבריו. מסתבר, כמובן, שביקש לתנות את שבחיו של אותו איש הנתון בין הלוחים המשוחים שחור, שעוד מעט ימתקו לורגבי העפר כדרך שכבר הם מתוקים לי עצמי. מתוך הברות קטועות שהגיעו אל אזני הסקתי שהוא עומד בדבריו על סגולת־היקר של מסירות־נפש, הקרבה־עצמית, נכונות לפקודה, אהבת־הזולת, חיבה לחי ולצומח, רגישות המצפון ונאמנות לדגל. מתוך הברות אחרות שקלטתי ניחשתי גם שאותו איש־מעלה הקדיש את חייו להשפחת גזע־בקר ולמלחמה בתחלואי הבהמות. כמה מן המלווים היו מניעים ראש דרך אישור והסכמה, אחרים היו מבליעים פיהוקם, וכמה נשים מזקנות היי ממשמשות בממחטות את אפן. רק בחור אחד תמיר ושחרחר שעמד סמוך מאד אל הארון, מן־הסתם בנו של שוכב־הארון, הביט בעיניים רצחניות בדרשן הנלהב ונדמה לי כי במסיבות נוחות יותר עשוי היה לקרעו כדג.

פרק שני: נאומה של הרשות העליונה

כאשר השעייתי עיני סוף־סוף מן המראה ההוא ראיתי והנה קצין־מלאכים אחד שאבקת־זהב זרויה על שולי כנפיו הצחורות־מצחור בא ועומד על ידי. בסבר של אדישות שאין למעלה ממנה נתן בי מבטו ורשם מה שרשם בפנקס שבידו. מתוך דרך הסתכלותו שיערתי שהוא אומד, פחות או יותר, את מידות גופי על־מנת להביא לי מלבושים חדשים. וכאן שאלתי את עצמי אם לצורך מעוט־חיבות זה היו שולחים אלי מלאך בדרגת קצין, וכן מה טעם ראו לזכות דווקא אותי ביחס מיוחד מעין זה, שהרי לא ראיתיו בודק ככה לא את העומדים לפני ולא את העומדים מאחורי, אלא שמיד נתתי אל לבי כי: א) כל אותה שעה שעקבתי אחר המתרחש בבית הקברות למטה לא היתה דעתי נתונה למתרחש פה למעלה ואפשר מאד, אפוא, שפל חברי עדי־אחד כבר נבדקו בדיקה דומה; וב) שתכליתה של בדיקה זו חשובה יותר, אל־נכון, מהתקנת מלבושים ההולמים את גופי, ומהגם שנוח וטוב לי למדי בבגדים שעלי עתה. הנה כך נמנית־וגמרתי שוודאי הוא עושה בשליחותה של ועדת־המיון, והתחלתי להתברך בלבבי שאולי בכל־זאת שוגר במיוחד אלי. כבר ציירתי לעצמי שוועדת־משנה מיוחדת עסקה בניפוי תיקיהם של המתיצבים וכיון שהגיעה אל תיקי שלי התרשמה מאד מתיאור מידותי התרומיות והתנהגותי הנאותה לשעבר, עד כדי כך שהחליטה לורו את הטיפול המשרדי במקרה זה שלפניה. אף־על־פי שפל אותה עת לא פקדתי תחושת הזמן ובשום־פנים אין לומר כי קצרה רוחי בהמתנה הזאת, מכל־מקום חשתי רגש של תודה על מנהג זה שנוהגים בי לפנים־משורת־הדין. „אין זו סתם ערבוביה מקרית ונטולת־הגיון, כפי שיוכל להניח משקיף שטחי החסר כוח־הבחנה“, אמרתי בלבי. „יש יד מכוונת, יש חוק ויש סדר“. בשמחה נכנעת, אם לא בהערצה, התבוננתי בקצין־המלאכים שלצדי. אותו

רגע חדל מרשימותיו, הרכיב קולמוסו על אונגו, ובטרם יפרח ויתעופף לו הציץ בי הצצה אחרונה. משוכנע הייתי שקרא את מחשבות-לבי. עיניו התכולות, הזפות כעיני-כרוב, הפיקו פתאום לעג גורא. לולא מורא כבודו של המקום עלי, כי אז אמרתי תיכף-ומיד כי מרושע היה הלעג ההוא.

לא הספקתי לתת לעצמי דיך-וחשבון על האיום המתרמו ממבטו זה של קציץ המלאכים ועל הספנות המתבשרות ממנו לעתיד-לבוא, כי הנה מיד אחרי-כן הופסקה בפתאום נגינת התקליטים ומרשת הרמקולים הנעלמה יצאה בת-קול שהכריזה בבהילות ובקוצר-נשימה, כביכול: „האלו! האלו! הקשיבו! הקשיבו! הקשיבו לדבר הרשות העליונה! הקשיבו לדבר הרשות העליונה!”

לאחר הפסקה קצרה למדי, רצופה טירטורים משונים מתוך רשת הרמקולים, נשמע קול כקולו של מדריך-ספורט צעיר שאינו מצטיין בעודף בטחון-עצמי: „הקשב! טור, טור, דום! חזור! טור, טור, דום! לריצה קלה במקום הייכוף! ריצה קלה במקום — רוץ! 'חת-שתיים! 'חת-שתיים! 'חת-שתיים! במרץ, במרץ! קצת יותר במרץ שם האחרונים! 'חת-שתיים! 'חת-שתיים!”

חשתי שריצה קלה זו במקום מביאה טובה מרובה לי אף לוולתי, ושלא-מדעת עלה חיוך של קורת-רוח על שפתי, בתוך כך אמרתי בלבי: „אבל אי-אפשר שזהו קולה של הרשות העליונה! תרגיל-התעמלות זה ודאי אינו אלא הקדמה, והכוונה היא שנהיה מוכנים לשמוע את דברה של הרשות העליונה במצב-רוח של עלומים, של עליצות, של התפרקות.”

נשמע קול:

„לריצה קלה היפון! קדימה — רוץ! 'חת-שתיים! 'חת-שתיים!”

מעל גבי תקליט חדש החלה להישמע מנגינת-לכת קצובה, מעוררת ומחייה. הייתי כנישא על גלים קלים של אושר בריצתי. זכור לי הרהור שחלף בי תוך כדי ריצה: „אכן, כנראה זהו שהיינו קוראים לו פעם שמינית-בשמינית-מטעם-גן-עדן. דיברנו ולא ידענו מה אנו מדברים!” סמוך אחרי-כן הצצתי בחטיפה כלפי-מטה וראיתי חושך על פני הארץ. „אצלם לילה!” אמרתי בלבי וצחקתי. „הם ישנים, או יוצאים לגנוב, או מתמכרים לאהבת-בשרים עלובה. מה הם יודעים, מה הם יודעים!” ומתוך מין נטיה להכללות חפוזות אף הוספתי ואמרתי בלבי: „אם זוהי שמינית-בשמינית, צא-וחשוב מהו טעם-גן-עדן לאמיתו!”

כאשר שמענו לבסוף את קול האחר, ידעתי מיד כי אמנם לא טעיתי בסברתי ואותו קול שזירנו בריצתנו לא היה כלל זה של הרשות העליונה. עתה שמענו קול כבוש, מאופק, ועם זאת אומרי-כבוד-ומרות, נגיד ומצווה. יכולתי לצייר לעצמי את בעליו בדמות איש לבוש חליפה משרדית כזה מאריג משובח, ממוצע בקומתו, יושב אל שולחן רחב הטעון טלפונים וכפתורי-קשר, שערו מקליש מעט ושיבה זורקת בצדעיו ובאצבעו הוא מזה אפר מעט מסיגר עבה וריחני.

„טור, עמוד!” פקד הקול החדש, צרוד קמעה, בנחת, עניינית.

עמדנו מריצתנו. רשת הרמקולים פסקה מנגינותיה.

„יפה!“ אמרה הרשות העליונה והוסיפה מעין נהימה של שביעות־רצון. ואחר, כמי שיוצא ידי חובה ואין גינונים אלה של שיגרה חשובים בעיניו: „עמד נוח... עמידה חפזית!.. ובכן, אנו מקווים שאתם מרגישים את עצמכם רעננים יותר, מה?... הִיָּה... אתם מרוצים עכשיו, מה?“

רגע אחד־יחיד חשנו פתע כולנו כי ניתן שוב קול בגרוננו, וכעת טירונים עליזים המצפים להכרזה על איזה פרס מיוחד בתום תקופת אימוניהם, נעינו כולנו בתרועה גדולה: „כן!“

„יפה, יפה“, אמרה הרשות העליונה. „גם אני צריך לומר לכם שאני מרוצה. כן, בהחלט. אני מרוצה מכם.“

לאחר שיעול קל המשכּה הרשות העליונה בדבריה, בנעימה של מעשיות גלוית־לב, פטרונית, בקולו של מי שדיבורו דיבור ואפשר לסמוך עליו שיעשה כל כמה שידו מגעת:

„אני צריך להגיד לכם שלפעמים יש לנו כאן מחזורים שאינם כלי־כך בסדר... כן, לפעמים יש לנו בעיות של משמעת וכו'... לא אסתר מכם, זה קורה גם אצלנו. כמובן, יש לנו אמצעים מספיקים לטפל במקרים כאלה, חֶהֶחָה, אבל, האמינו לי, זה לא נעים. בהחלט לא נעים. אין אנו ששים לאחוז באמצעים תקיפים, במקל־חובלים, כמו שאומרים... 'כי אם בשוּבו מדרפּו, חֶהֶחָה... כן, ודאי יש בכם כאלה שהיו יודעי־ספר, והם מכירים את הצהרותינו הקודמות בנדון, מה?... טוב, לא חשוב. ובכן, מה שאני רוצה להגיד לכם הוא זה: עד עכשיו הייתם בסדר, ואנו רוצים להאמין שגם להבא... אתם תשתדלו, ואנחנו נעזור לכם להשתדל, וביחד זה יהיה בסדר.“

„כן, עוד דבר. ודאי יש בכם אחדים שהם סקרנים לדעת את הנוהל בוועדת־המיון. כמובן, זהו דבר הנוגע לכל אחד ואחד מכם. ובכן, בהתאם למקובל אצלנו ימסרו לכם הממונים על כך במישרים את הידיעות הנחוצות במועד הנכון. מצדנו יכולים אנו להעיר כי הרשויות המוסמכות פועלות בהתמדה, בלי הפסק, מתוך שיקול־דעת שאין בו מקום לא לטעות ולא למשוא־פנים, ועל פי כללים שנקבעו כאן מלכתחילה ושבדרך־כלל יש לומר שעד עכשיו לא נתנו מקום לשום אי־הבנה. בכל־אופן, עליכם לדעת שכאן יש סדר... לא תמיד אנו יכולים לקבל על עצמנו אחריות למה שמתרחש למטה, אבל כאן יש אצלנו סדר ומשטר... אמנם אנו עמוסים עבודה, והטיפול נמשך לפעמים קצת פחות זמן או קצת יותר, אבל גורם הזמן הוא אחד הגורמים שאין אנו יכולים בשום אופן להרשות לעצמנו להתחשב בהם... על־כל־פנים אנו עושים תמיד כמיטב יכלתנו, ויכולת יש לנו, תאמינו. הפעם ניתנו הוראות מיוחדות להחיש את הטיפול והקצתה תגבורת רצינית לצוות־המיון, אבל צריך להתחשב בעובדה שהטיפול הוא אינדי־בי־דרא־לי... כן... בכל־אופן, כל אחד יגיע תורו. אף אחד מכם לא יישאר באוויר, כמו שאומרים, בין השמיים ובין הארץ, חֶהֶחָה.“

רשת הרמקולים השמיעה געיית צחוק מתרפסת, ואוטומטית, כהד, געינו אף אנחנו אחריה פה־אחד.

„ובכן“, סיימה הרשות העליונה בשוויון-קול, „בינתיים, זה הכל“.

וכמו לאחר הרהור־משנה הפטירה עוד:

„להשתמע“

היה רגע של דממה כללית, ומיד לאח־כך נשמע שוב קולו של אותו מדריך־ספורט נעלם:

„טור, טור, דום! אף תנועה! לא לזוז שם!“

אי־מזה בקע פתאום באדיר קול לגלגני, מעובה:

„יש שאלות?“

כמה וכמה תקליטים של נגינות ופזמונים החלו להישמע בעת־ובעונה־אחת. אי־מי פקד בצווחה: „להפסיק!“ מדריך־הספורט התיז, בעצבנות בולטת: „לניתורים קלים במקום — היפון! ניתורים קלים במקום — החל! 'חת־שתים! 'חת־שתים! 'חת־שתים! לשמור יפה על הרווחים שם בהתחלה! 'חת־שתים! הפסק — ודי!“ קול דק, נשיי כמדומה, הזדמר בסלסולי־קודש. בלוית מעין טנבור עמום חזר הקול פעמים אינ־מספר על הבית:

הַקָּרִים? הַקָּדוֹ, הַקָּדוֹ קְאֵלִים

וְנִבְעוֹת קְבִי־צֶאן.

בסתירה בולטת לכך, ובה ובאותה עת, הרעימה רביעיה של קולות־בס עמוקים, בהתלהבות־שיפורים ובליווי מצלתיים:

צַל מִי־מְנוּחוֹת? בְּהַגְלִי.

בְּנֵאוֹת־דָּשָׂא? פְּצָפְצָנִי.

נִפְשֵׁי שׁוֹפֵף —

יו — הו — הו! יו — הו — הו!

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי: הַתּוֹדוֹת

אין פלא שבסיומו של פרק זה היינו נבוכים מעט. אפשר לומר אפילו שהיינו המומים ומבולבלים בתכלית. על־כל־פנים, ודאי שיכול אני להעיד כך על עצמי. כמי שתר אחר איוו נקודה של משען ואחיזה, הגנבתי מבט כלפי־מטה. אף כי לא נשמע כל איסור מפורש על כך, הנה זאת הפעם היתה בי פתאום הרגשה סתומה שאני עובר איוו עבירה. הספקתי להבחין שאור כאורם של צהריי־יום שפוך על הארץ ותנועה עסקנית ניפרת בכבישים וברחובות. וכי כל־כך ארכה המהומה הזאת שהיינו נתונים בה? או אולי התהפכו סדרי־תבל ושם למטה חרג הזמן ממסגרותיו? או אולי אין פירוש הדבר אלא זה שאין כאן כל מקום להשוואות ואין להקיש ממידות־הזמן בתחתונים על מידותיו בעליונים? „ראש־תבן שכמוך?“ ביקשתי לנזוף בעצמי. „מתי תתפוס סוף־כל־סוף שכאן פשוט אין כל זמן, אין — וחסל! כאן הזמן עומד ואינו יודע שטף מהר“. אלא שעתה התעוררתי אני עצמי לערער

ראובן ברמן : ריקור

רמון

כנגד עצמי: „כיצד! אבל הרי מתרחשים כאן דברים בלי הרף, ובקצב קדחתני ממש, והתרחשות הרי פירושה זמן, פירושה שטף!“
 עוד אני מתנצח עם עצמי והנה נתתי אל לבי כי חרף הריצה הממושכת שרצני דומה כי עומד אני באותו מקום שבו עמדתי בתחילת כל המאורעות המסעירים שנתרגשו עלינו באחרונה. אלא שבנקודה זו לא התקשיתי לישב את תמיהתי שלי, כי על כן נראה היה בעליל שמלוא כל סביבי אין שום ציון להיאחו בו והיטב זכרתי שאף מקודם לא היה שום ציון כזה בנמצא ולפיכך הרי כל המקומות דינם אחד, דינם כדין מקום אחד.

כדי שלא להניח שום מקום לספק ביקשתי להציץ בשכני הקרובים לתור מלפנים ומאחור כדי לראות אם לא השתנה מעמדם של הללו. רק אז תפסתי שעד עתה לא נתתי דעתי כל-עיקר על טיבם של העומדים לפני ואין צריך לומר שלא נתתי דעתי על העומדים מאחורי. החלטתי להתפנות בלי שום דיחוי לתיקון המעוות הזה. כמבקש לכפר על חטא שחטאתי בגבהות-אף, הבטתי תחילה לאחורי. ברגע שהסיבותי ראשי לאחור חפו גם העומד מאחורי והסב ראשו לאחור וכמהו, בזה אחר זה, מעשה-שרשרת, כל העומדים מאחורי, ככל שהיתה ראייתי מגעת. דומה היה כאילו פגע מין הלם חשמלי קל בכלנו. אימה סתומה צבטה את לבי: שמא גם אני לא הסיבותי ראשי אלא משום שאימי העומד בראש התור ראה משום-מה להסב ראשו לאחור ואחריו הסבו כל היתר, מעשה-קוף או מעשה-מוכני, את ראשיהם אף הם? ! שהיתי הרהרתי רגע קל וגמרתי אומר לחזור ולהטות ראשי לפני בחתף כדי שאספיק להבחין לפחות בצדודייתו של העומד לפני, אם אמנם גם הוא ראשו מוסב עתה לאחור כראשי. הרהרתי ועשיתי, אלא שלא הספקתי. אף העומד לפני חזר והטה ראשו לפני הטיה חטופה ונמרצת. פעמים אחדות חזרתי על הנסיון הזה והייתי מסב ראשי לאחור ולפנים וחוזר-חלילה, והתוצאות היו תמיד כבפעם הראשונה. אבל תחת שתחזק עלי האימה הרי, בסופו של דבר, התקררה דעתי דווקא, וזאת משני טעמים, כמדומה: ראשית, משום שראיתי בעצם הניסוי הזה הוכחה לפעולת שכלי הטוב ולחריפותו, ושנית משום שראיתי בתוצאותיו הוכחה למציאותה של חוקיות מסוימת, שגם אם נפלאה היא מהזגת השכל הפשוט טבוע בה חותמו של הגיון-ברזל.

עתה שנגרעתי מעט או הרבה החלטתי לעשות, בתחומים המצומצמים שתחם לי טבעו של המקום הזה, נסיון ניעו מסוג אחר ולהתבונן בכוונה עזה באיש העומד נכחי. גם אם לא אראה אלא את צדו האחורי, מכל-מקום אכיר לדעת את שיעור-קומתו, את ערפו, את גבו, את רגליו, את לבושו, את רוחב כתפיו ועבי צווארו והקף מתניו. על פי כל הנתונים האלה אוכל גם, במאמץ מסוים של מחשבה, לצייר לעצמי, במידת דיוק מתקבלת-על-הדעת, את גילו, את עברו, אף גם את סגולות רוחו ותכונות אפיו, ואין צריך לומר — את מינו; על-כל-פנים ימצא לי בכך ציון-מקום להיסמך עליו לקראת הבאות, נקודה של אחיזה בשטח, או, אם תרצו, בחלל. אף כאן תכפתי עשיה להרהור ובלי היסוס-ייתר נעצתי מבטי בכוונה עזה בדמות

הניצבת לפני, בריחוק פסיעתיים לערך נכחי. אכן, זאת הפעם היה שכר לפעלי, כי הנה עד-מהרה נתחוויר לי, כמעט בלי שום צל של ספק, שהעומד לפני גבר הוא, זכר, בן-גילי בקירוב. נמוך היה כשיעור ראש אחד ממני, שערו החום דהוי כלשהו, וקרחת מבצבצת בקדקדו. לבוש היה חולצת-כותן ירוקה פשוטה, קצרת-שרוולים, ומכנסיים חומות ופשוטות. זרועותיו עטו פלומה של שער רך, בהיר יותר משערות ראשו. עמידתו היתה נינוחה אך יציבה, שקטה אך בוטחת. הוא קנה לו באחת את חיבתו, בלא שיחשיב את הדבר ובודאי אף בלא שיידע על כך. לאחר שהעבדתי את מוחי הגעתי לכלל מסקנה שבזמנו היה ברנש זה מן-הסתם איש-עבודה הגון וישר, בן אחת מארצות הים התיכון, צנוע בהליכותיו ושמרן במידותיו. צירפתי תו לתו וסברה לסברה עד שהצטיירה לפני דמותו כולה, פנים ואחור, ובהירה נראתה לי יותר מאשר לו התבוננתי בה שעה ארוכה מקרוב ומכל צדדיה. הנה כי כן ברי היה לי שאדם זה שלפני יש לו עיניים חומות, חמות, מפיקות תבונה וטוב-לב; שהוא מצוין בכושרה-סתכלות אלא שמעולם לא היה מרבה-דברים; שלימד עצמו לקבל דברים בקור-רוח, אם לא באהבה, אלא שמרוב קבלת-דין והשלמה, הן במעגל חיי-המשפחה הן מחוצה לו, הצטבר בנשמתו משקע עכור וכבד של מרירות ועייפות, עד שאולי חש אפילו רגש כביר של הרווחה כשהזמן לבוא לכאן. „ולא זו בלבד“, אמרתי בלבי, גאה על חכמתי, „אלא שמן-הסתם אף טרף נפשו בכפו כדי להגיע הלום“.

כל הפרטים האלה הזכירו לי כל-כך את חברי הטוב נחום משפבר-העתים עד שביני לבין עצמי החלטתי לקרוא לו נחום. בהרגשת הצלחה ונצחון גם הוספתי ואמרתי בלבי: „לאמיתו של דבר לא אתפלא אם יודע לי שאמנם שמו נחום“.

כמעט ביקשתי לפשוט ידי ולגעת בו, להניחה בזהירות על כתפו החמה, ואחר-כך, כאשר יסב אלי את ראשו בתמיהה שקטה, לחייך אליו ולהאיר לו פנים. אף כי ידעתי שהדבר אסור, ומכל-מקום הריהו בגדר הנמנע, ובין כך ובין כך ייבצר מאתנו לשוחח אפילו שיחה קלה-שבקלות, נתתי דרוור למחשבותי ובדמיוני הפלגתי בתיאור המשכה ותולדותיה של אותה נגיעת-ידי, כולל השיחה שנקשורה, תחילה במורך ובפקפוק ואחר-יכן בגילוי-לב ובהרגשת-אחאה-מאור-מקדם, עד שלא יהיו כאן עוד לא בסיס-קליטה ולא ועדת-מיון ולא רשות עליונה, לא תור של מצפים ולא ציפיה לתור, לא עבר שכבר איננו ולא עתיד שעדיין לא בא, אלא רק שמחתה של ניישה שהתמהמהה וחמימותה של הפרות מחודשת, רק ידידות בהירה ומאירה בין שני ידידים-בלב-ונפש — נחום ואני, אני ונחום.

כשהיתה אמי לוקחת אותי לשפת-הים היתה מרכיבה משקפיים על עיניה ועלה-עץ ירוק על חטמה ומורחת את פניה במשחה העשויה לדבר ומתפרקדת על כסא-נוח ומתמכרת לקרני-השמש. מדי-פעם היתה פוקחת את עיניה להשגיח עלי. מצנפת-קש כתומה ומצחיקה היתה חובשת לראשה ואת בגדי היתה מפשיטה מעלי וערום-בתכלית הייתי נוכר באת קטן בחול התחוח והרווה והמגויד שבגבול המים ממש. זכור לי שפעם אחת בבואנו מצאתי פעוט שזוף בן-גילי נובר אף הוא בחריצות

בחול התחוח. גם לו היה אָת קטן, אבל את החול הלח שהיה חופר היה מטיל ומגבב בסמוך לגומתו, ובתבנית קטנה, מסולסלת־שפה, שהיתה עמו היה מגבל לו שם עוגיות של חול שאחר־כך היה חוזר ומטילן לגומה לסתמה. וחלתי אליו ובלי אומר דברים התחלתי לעזור לו בכריית החול ובגיבובו והוא לא מיחה בידי. דבר לא דיברנו גם לא הסתכלנו זה בזה ושעה ארוכה שקועים היינו יחד, עד לשיכחה־עצמית, במלאכה שנעשתה משותפת לנו. לפרקים היתה אשה אחת, ודאי אמו, קוראת אליו להודיעו שמספיק וכבר צריך ללכת והוא לא ענה לה, עד שלבסוף ניגשה אליו והפסיקתו. אז הביט בי היישר, בפעם הראשונה. עיניים שחורות היו לו כמו זיתים שחורים זיוותנים והוא חשף כנגדי שניים מלבינות בכת־צחוק ובתנועה נדיבה והחלטית הניח את תבנית־הפח שלו על־ידי כאומר: „קח לך היא“, ואני הוצפתי גל חם של אושר שלא נשכח ממני מאז. מעולם לא שבתי לראות את הקטן ההוא אבל אותה שעה מאושרת של התעסקות שקדנית, שתקנית ומשותפת בחול־החוף התחוח לא נשכחה ממני מעולם, אף כי כאשר נותרתי אחרי־כן לבדי בא גל ושירבב לשון ארפנית ומיסמס את העוגיות ומילא את הגומה מים ואני נתתי קולי בבכי מר עד שחשה אלי אמי ועקרתני משם בחוֹק־ידי.

עם שהוספתי ונתתי עיני בגבו של נחום זה העומד כאן לפני בתור, עם שבניתי לי את דמותו פרט לפרט, ועם שנכמרו בי רגשות נאמנים של חיבה וידידות אל אדם זה, שוב פקדתי בחריף אותה הרגשה ממש של אושר, של שיתוף ותברות־אינ־אומר, תחת השמש הלוהטת ולנוכח הים הצונן. רעש התקליטים נתחלף באזני בהמיתם הקצובה של הגלים וברחש ליחוכם, האור האדיש והאלמוני נתחלף לי באור־שמש חי ומוחשי וקרוב לאינ־שיעור יותר, וכאשר גרעתי רגע עיני מנחום ופיזלתי מבט כלפ־מטה לא ראיתי אלא את שפת־הים של עירי לשעבר. החוף, השרוי דווקא באפלולית של דמדומי־ערב, היה שמם לגמרי, להוציא צברים של כסאות־נוח ערוכים זה על גבי זה וכפותים יחד בשרשרות־ברזל, מפני החמדנים. רק על הרציף נראו כמה אמהות מאחרות המוליכות את ילדיהן בעגלות־טיול ופניהן, מן־הסתם, הבייתה. ניירות התעופפו ברוח המתנשאת לנשוב.

אכן, אין לי אלא לפסוע פסיעה אחת קדימה ולפשוט ידי והריני נוגע בכתפו של נחום. מי זה אמר שאסור הדבר, מי אמר שהוא בגדר הנמנע? ואפילו באשר לקשירת שיחה, מניין לי שבאמת לא תיתכן? לכאורה אמנם כולנו ניטל קולנו מאתנו, אבל מי יכחיש כי ברגע אחד של חסד, או אולי מוטב לומר — של גילוי־שכינה, הושב לנו הקול, ובלי שום סימן של התאמצות ענינו כולנו אך לא מכבר בתרועה גדולה „כן!“ לשאלתה של הרשות העליונה. האם בהשתדלות מסרימת לא נוכל לחזור על השג זה גם בלי זירוהו, או סיועה, של הרשות העליונה? וכי מתקבל הוא על הדעת שמגע קל מעין זה בין שנים מן הניצבים בתור, שיחה של כלום לחידושה של הפרות ישנה, הם בגדר „בעיות של משמעת“ מסוג אלו שעליהן רמזה הרשות העליונה בפתחת דבריה?

אף־על־פי־כן יש לנהוג זהירות בכל סטיה מן השיגרה הנוהגת כאן, כפי הנראה

בעליל, שמא בכל־זאת עבירה ייחשב הדבר על פי איזו פסקה, על פי איזה סעיף־קטן באיזה חוק־עזר של התקנון המחייב בספירה זו? נסיוני לשעבר כאזרח וכאיש העוסק בעניינים ציבוריים, עם כל צמצומו, די היה בו ללמדני כי אי־ידיעת החוק אינה יכולה לשמש צידוק להפרתו; אין היא יכולה להיחשב אפילו מסיבה מקילה. ואם אמנם יהיה בכך משום עבירה, כלום יכול אני לשער בנפשי אפילו אפס־קצה של הפורענות הנוראה שאוכל להביא בזאת על ראשי, ולא על ראשי בלבד אלא גם אולי — מִי־ודע! — על ראשו של נחום ועל ראשם של רבים ורבים מאנשי ה„מחזור“ הזה, כפי ביטויה של הרשות העליונה?

איני צריך אלא לשאול. אין דבר פשוט מזה. אפילו נניח שלא ישוב קולי לשמשני לצורך מיוחד וחד־פעמי זה של פניה ספונטנית אל פקידי־הרשות, הנקל יהיה לי לבטא את שאלתי בהעוויות וברמזים והללו ודאי יירדו בלי קושי לסוף דעתי. השאלה עצמה ודאי אין בה משום עבירה כלשהי, אף לא טכנית. אדרבה, אם יתברר, כפי המסתבר, שעצם מבוקשי שרִי־ומותר לי, אפשר תיחשב שאלתי לי לצדקה, סימן מיוחד של חסידות, גילוי מובהק של משמעת אזרחית, ואז אף יירשם הדבר לזכותי בדפתריה של ועדת־המיון. לכל היותר יש כאן צל־חשש של אי־נעימות מתוך גרימת טורח־תינם, כי על כן קרוב לוודאי שלא יחיד אני ולא ראשון, לא במחזור הזה וכל־שפן לא בכלל המחזורים שעברו, המטריד את פקידי הרשות בקושיית של־מה־בכך הנובעות מפורות או סתם מאינפורמציה לקויה. אבל שאלה זו, שבעיניהם אכן תהיה דבר־של־מה־בכך וחלק מופר ונדוש משיגרת־התפקידם, לגבי יש לה חשיבות עצומה, עקרונית, חיונית כמעט, הייתי אומר. מכל־מקום הרי זו שאלה לגיטימית בהחלט, ואם נעיין בדבר היטב נמצא שמחובתם של פקידי־הרשות לענות עליה, עליה ועל שפמותה, וכי לא לצורך זה, בראש־וראשונה, הופקדו עלינו? אף כי לכאורה שיכנעתי את עצמי שאין זכותי מוטלת בשום ספק, לא בלב קל הרימותי ימיני להצביע, כדרךך בכיתה של בית־ספר המבקש להודיע כי שאלה בפיו, מכובד השרעפים היה לבי מפרפס בחזי כציפור בכלוב, מחנק היה בגרוני, וכאשר הזדקפתי על בהונותי, כמי שמושבו על הספסל האחרון בכיתתו כביכול, חשתי פיק־ברכיים. פעמים אחדות התרוממתי על קצות בהונותי ומיתחתי את זרוע ימיני ככל אשר אוכל, ולא נעניתי. בינתיים עברו על פני כמה וכמה מלאכים וקדושי־עליון, בעלי דרגות שונות, מהם בהילוך ומהם בתעופה. אף אחד מהם לא שם לבו אלי, אף כי הטיתי זרועי לעומתם בהדגשה מפורשת. אחדים עברו כשקועים בהרהורים ואחרים כאצים לדרך בשליחות דחופה שאינה סובלת דיחוי. רק אחד, והוא כמדומה אותו קצין־מלאכים שפבר פקדני פעם, הוא המלאך שעניני־כרוב לו תכולות וזפות ואבקת־זהב זרויה על שולי כנפיו הצהורות־מצחור, רק הוא התעכב על ידי כאילו חש במיוחד לשמוע לי ולטפל בי, אבל בטרם אספיק לבאר לו ברמז או בהעוויה כלשהם מה חפצני השיק כנפיו ופרח כלעומת שבא.

רפו ידי, נואשתי, כתפיו של נחום גראו לי שחוות עדי־לחמלה וקרובות עדי־להסעיר. כמה הוא עצוב, וכמה חשוב לו להרגיש כי יש לו כאן במחיצתו, מאחוריו

ממש, ידיד-אמת, ידיד-נעורים כמעט, בלי גזומה. פשוט ידך ותמושנה, שלח ידך ותצהיל רוחו. הרי זה בתחום השגהידי. ממש אין קל מזה. ואף-על-פי-כן אין הדבר פשוט כל-כך. גם התעלמות זו שהתעלמו הכל מזרועך הנטויה לאות-שאלה אומרת משהו, בפרט התנהגותו המשונה של קצין-המלאכים. בתבונה יש לכלפל את המעשה. יש להכשיר את הקרקע, ואם אי-אפשר להכשירה, יש לבדקה לפחות. ואולי, אולי אין המנגנון מתפנה לשאלתך משום שאי-פעם, אי-שם כבר ניתנה לך תשובה עליה. בטופס-ההוראות שקיבלת, למשל. כן, בטופס-ההוראות. וכי עלה כלל בדעתך לשוב ולעיין בו, שוטה-שבעולם!

אכן, ראה זה פלא! לכאורה פעמים אין-ספור קראתי את ההוראות מאז הגיעי הלום, עד שסבור הייתי שאני בקי בהן על-בורין וזוכרן על-פה. עתה שנתתי דעתי על כך, התברר לי שאינני יודע אף אחת מהן. רק במטושטש זכרתי איזה משפט שעניינו „אורך-רוח, סליחה והבנה“. פרט לכך, מאומה. אבל לדבר הזה הרי באמת קל למצוא תקנה.

אני תוחב אצבעותי לכיס-החזה שלי. כן, הריהו פה. אנה הייתי בא אילו אבד לי! יפה עשיתי ששמרתי עליו. מנעורי לומדתי לשמור כל פיסת-נייר רשמית: הודעה, התראה, חוזר, קבלה, אישור חשבון, ושובר; בתיבה של פלדה הייתי שומרם, תיבה העשויה תאים-תאים ומחיצות-מחיצות. מסי ממשלה לשמותיהם לחוד ומסי עיריה לחוד ודמי-הבר לחוד. וכן מים וחשמל וגז וטלפון וראדיו וחינוך וביטוח ושטרות. שנפרעו ושטרות העומדים לפירעון ועניינים שביני לצבא ושביני למשטרה ושביני לבנקים ולשאר מוסדות ואיגודים וחברות והתאחדויות. בתחילה כשבאה תמר לגור אתי היתה צוחקת לכל אלה; ברבות הימים עמדה על חשיבותם של אותם הרגלי שימור. לאחר שנוכחה לדעת כי אין נייר רשמי שאין לו שעה.

בנחת ובשביעות-רצון מעלה אני אפוא את הטופס מכיס-החזה. כבר הוא ממושמש כהלכה. רגע נדמה שאין הוא מודפס על נייר סתם, ואף-על-פי-כן הרי אין זה אלא נייר, נייר משרדי מצוי ביותר, העתק מודפס במכונת-הכפלה. כיון שהפשרתיו ופרשתיו לפני כמות, רואה אני אפילו שקצת מן האותיות הזדהמו או דהו או התעמעמו מרוב חיפוף ומישוש. עם כל זאת אינני חושש. יכול אוכל לקרוא אל-נכון. אות פגומה פה-יחשם אין בה כדי להכביד על ההבנה או להביא לידי טעות מכשילה באמת. וגם אם פה-יחשם גופי-הדברים כחדשים הם בעיני, הגה הסגנון פשוט הוא ומוכר היטב.

מערכת הסילוקים הכללית

בסיס-קליטה

אגף הדרכה והסברה, פ.ג.

הוראות-קבצ

קליט!

ההוראות הבאות מחייבות אותך בבסיס־הקליטה ובמחנה־
המעבר, עד להתיצבות לפני ועדת־המיון ועד בכלל. פרט לכך
אין להן תוקף אלא בהתאם לפירוש סביר ובאישורה של רשות
מוסמכת.

1. נהג באורך־רוח, בהבנה ובסליחה.
2. יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך.
3. שים לב לחצי־כיוון. המעבר לרוחב רק במעברי־חציה.
4. אל תהיה בהול לעשות, והקדם מחשבה למעשה.
5. התנועה היא חד־סטריית, אלא אם כן ניתנה הוראה מפורשת.
6. יש פנאי.
7. דע לפני מי אתה עומד.
8. אין לך אלא מה שעניך רואות.
9. אל תלך אחרי עיניך.
10. אל תשא את שמך לשוא.

קליט, זכור!

אחת הדרך, אין אחרת.
שיתוף־פעולה, תנאי להצלחה.
כולנו מעוניינים בהשארת־הנפש. בכוחנו המאוחד נוכל למשימה.

(חתום)

ראש־סגל־תיאום,

מיבצעים,

אגף־הדרכה־והסברה, פ.ג.

(בשם)

קצין־תפקידים־מיוחדים,

פיקוד־משטר־ונוהג,

בסיס־קליטה.

לעיון חוזר.

(העתק מאושר).

לא. עתה שאני נותן דעתי על כך, אין זה מן המסמכים המחכימים. אין ההוראות מצטרפות בסיכומן לכלל מסכת ברורה של התרים ואיסורים, של ארחות התנהגות ומעשה. ודאי שאין בהן כדי להאיר את עיני הרבה בבעיה הפואבת והדוחקת שאני מתחבט בה זה־כמה: האם, וכיצד, רשאי אני לקשור שיג'ושיח עם נחום, חברי הטוב, ידידי־כאח־לי, או לפחות להודיעו על קירבתי, לשוב ולהתודע אליו.

שוב קיפלתי את טופס־ההוראות וחזרתי ונתתיו בכיס־חזי. תוך כדי כך חשתי בפתק נוסף התחוב שם. זכרתי שזהו ה"מספר" שלי בתור לוועדת־המיון. חזרתי והעליתיו משם. כן, ודאי: 7323. כעין כרטיס ירוק ועליו, באותיות־דפוס שחורות וברורות: 7323. בתוך שאר דברים אל לי לשכוח לבדוק אצל נחום אם אמנם מספרו שלו הוא 7322.

הרגשתי שמישהו עומד מימיני, מישהו שלא עמד שם קודם, כמוכן, חשדן, זהיר ומתן הסיבותי עיני להביט בו. אכן, הכרתיו. היה זה אותו סמל־מלאכים שנתן את הטופס בידי עוד בשעה שעמדתי בתור לקבלת המספר לוועדת־המיון, הוא הסמל שהזהירני אז בלחש על מילוי ההוראות, "כרוחן וכלשונן". עתה היו ידיו נתונות לו מאחרי גבו, צווארו רכון מעט, וגבותיו מוזקפות כתוהות: "נחוץ לך משהו?" לחייו היו סמוקות מאד, ברדס אדום היה לו עתה לראשו, וזקנקן־שיבה קלוש. נידלדל מסנטרו. במראהו הזכיר לי הפעם מיד את הציור העממי של ניקולאוס־הקדוש. האבנט הלבן שלמתניו והמגפיים האדומים הקצרים שלרגליו חזקו את הדמיון עד שממש לא נותר ספק בלבי כי אכן זהו בכבוד־רוב עצמו. תמיהה אחת התעוררה בי, מפני־מה אין לו כאן אלא דרגה של סמל־מלאכים בלבד, אבל משזכרתי את טוב־הלב, החביבות והענווה שמקובל ליחס לו במדינות־המערב נתישבה לי תמיהה זו מאליה.

"ידיד", הגה לבי, שהתפעם בחזקה. הנה, עיני הוראות שאין מניחים לי כאן להגיע לכלל ההורים של יאוש. ולא סתם ידיד אלא אחד שהוא, קרוב לוודאי, גם בחזקת "רשות מוסמכת". כלום לא דובר בטופס־ההוראות על "פירוש סביר" ועל "אישורה של רשות מוסמכת"? אני נותן את הפירוש הסביר וסמל־המלאכים הנה הרחום והמבין נותן את אישורו, ומיד אני פוסע אותה פסיעה ונחום ואני נופלים איש על צווארי רעהו.

עשיתי לו סימן שרוצה אני לשאלו דבר־מה.

קרב אלי מעט וציידד ראשו וכרה לי אוון. ריח עז של יין־שרף גדף מן הקשיש הנחמד.

עשיתי לו סימן שקולי בטול ממני.

גומות של צחוק נגממו בלחייו הסמוקות והוא משך בכתפיו כמתנצל על שנשכח ממנו דבר זה, שהוא בבחינת מובן־מאליו. אחרי־כן חזר וזקף עלי גבותיו כתוהה על מבוקשי.

פשטתי רגל אחת וכופפתי ברפי לרמו שרצוני לפסוע פסיעה ואחרי־כן שלחתי יד והצבעתי על העומד לפני, לרמו שרצוני להתקרב ולגשת אליו.

הוא עקב בדריכות אחר תנועותי. כיון שהבין לכוונתי, הצהיל פניו ופירש זרועותיו כאומר: „אדרבה! הרי שלך לפניך“

אף כי מראש חזיתי כי יתן את הרשאתו, הייתי כממאן להאמין. כלום אפשר שפל אותה תוחלת ממושכה לא היה בה הכרה, שאילו נקלע לכאן זה בתחילת-הדברים כי אז מכבר נתמלאו משאלות-לבי הלוהטות?

מיצמצתי כנגדו בעיני, שדמעות-גיל-וריתחה עמדו בהן.

הרחיב חיוכו וחזר והחווה בידיו פעם ופעמיים לאות הטעמה וזירונו.

הבטתי נכחי לאמוד את המרחק ולכלכל מעשי כראוי. פלג-גופי העליון כבר היה ניטה והולך קדימה. ידי התרוממה לאטה, כמהססת. לבסוף אזרתי את מלוא עוז-ההחלטה שיכולתי לשאוב ממעמקי פנימיותי, פסעתי פסיעה אחת גסה קדימה והנחתי את כל כובד כפי השלוחה על כתפו של העומד לפני. מיד אחרי-כן,

כמתחלחל מפני גדול ההעזה, נרתעתי אחור וחזרתי לעמידתי הקודמת.

וכאן קרה דבר שבתוך-דעתי, ולאמיתו של דבר, לא יכולתי להאמין בו תחילה.

נרעש ונבהל, כנשוך-נחש, הסב הלז באחת פניו לאחור, אלי.

ראשית-דבר ראיתי שאין זה כלל נחום ידידי. לא, בשום-פנים-ואופן. אחר ראיתי שחבורה ממוגלת, בולטת כמין קרן קטנה, יש לו במצחו. אחר ראיתי שאחת משתי עיניו מנוקרה וזולגת ועפעפיה וכן גבתה חרוכים כליל. אחר ראיתי שפניו כוויזות ועור אין עליהן כאילו עתה-זה ריבצון בליטר חומצה גפריתית. אחר ראיתי שאפי פחוס וממועך. אחר ראיתי ששפתו התחתונה שמוטה ומשוררבת וכפיו שתי שניים יתומות, רעועות, שחורות, מרקיבות. לבסוף ראיתי שרירי נוטף ועיניו מזרות אימה וסברו כשל כלב שוטה ממש.

אחרי-כן נשמעה חריקה עזה ונוקבת ברשת-הרמקולים ויצאה פיסת-יד ותקעה צפרניה בעלוב ההוא ונשאתו כחתף ממעמדו בעוד ראשו מוסב ועינו האחת נעוצה, נעוצה בי.

ניקולאוס-הקדוש עמיתי משך בכתפיו כאומר: „מה אפשר לעשות?“

רשת הרמקולים הרעימה בהול:

„טור, טור, דום! סגור רווחים — צעוד!“

הרווחים נסגרו.